

M12
MMS 1963

IMPORTANȚA SUCCESIUNII APOSTOLICE LA ETERODOCȘI¹⁾

Autentitatea ierarhiei noastre bisericesti în timpul de azi, drepturile și îndatoririle ei ca ierarhie instituită de Dumnezeu, se întemeiază pe faptul istoric al coborârii ei prin succesiune de la apostoli. Aceasta este învățătura Bisericii în timpul de față, aceasta a fost învățătura ei și în vechime. În perioada Bisericii "neimpărțite", cum se spune de regulă în literatura teologică a Apusului, de aceea nu e de mirare, că comunitățile eterodoxe despărțite de Biserica, care nu dovedesc să se rupă de trecutului lor bisericesc (cum s-au rupt pretentiv), păstrează această învățătură și (în foarte multe succesiuni) apostolice eterodoxe se pune inevitabil și în toate încercările de reunire ale comunităților eterodoxe cu Biserica ortodoxă sau, cum înțeleg să pună problema tot în Apus, în legătură cu aprecierea dreptului unic sau altele dintre "Bisericele" ce s-au autoseminat (Vechiul catolicism etc.) la recunoașterea calității de parte constitutivă a Bisericii ortodoxe, dar fiind faptul că și adversarii recunoașterii literaturii teologice, dar fiind faptul că și adversarii recunoașterii acestei ierarhii și opărătorii ei pomene de la întrebarea despre succesiunea apostolică: cei dinții contestă această succesiune apostolică în amintita ierarhie, cei de al doilea o argumentează.

Se pune întrebarea cum consideră Biserica ortodoxă succesiunea apostolică a ierarhiei, păstrată la eterodocși? Are această împrejurare în ochii ei vreun interes, alară de cel istoric? Cu alte cuvinte influențează esențial existența succesiunii apostolice ce o face Biserica noastră asupra comunității eterodoxe în chestiune, și în special asupra preoției ei?

Există o părere care răspunde la întrebarea pusă cu un căutător al Bisericii lui Hristos, spun aderenții acestei păreri, se știe pe cine unca vasternică pe pământ a lucrului minunat. (Căci într-una

1) Acest studiu a fost publicat prima dată de Mitropolitul Serghei (Savva) (1963), patriarhul de mai târziu, în "Journal Moscovitei Patriarhiei" Nr. 27-29 din 1963. Importanța temei și autoritatea autorului au contribuit la republicarea lui în "Journal Moscovitei Patriarhiei" Nr. 10 din 1961. Acestea considerente ne-au îndemnat să-l traducem în românește.

D. S.

sfință, sobornicească și apostolicească Bisericească). Numai ea are ierarhia autentică apostolică, distribuitoră a tainelor înfăptuitoră. Comunitățile eterodoxe despărțite de Biserica, oricum s-ar deosebi între ele: fie că ar avea ierarhia apostolică, fie că n-o au, fie că dovedesc să aibă preoție, fie că nu recunosc de loc preoția, - toate se confundă pentru Biserica în masa comună, de același gen, a celor lipsiți de har, creștinii numai printr-o întrebuintă (care inexactă a cuvântului, li, adevărat că în Biserica există trei ritualuri de primire a celor ce vin la sîmul ei, din eterodoxie: pe unii ei îi primește, ca pe pășini, prin botez, pe alții prin unșere cu sf. mir, în sfîrșit, pe alții prin pocăință, desigur clericii în cazul din urmă primindu-se în tașma lor. Dar aceste trei ritualuri nu presupun în nici un fel existența a trei categorii de eterodocși, că să se poată spune că unora Biserica nu le recunoaște nici un fel de taină, altora le socotește botezul valid, iar celor de-al treilea nu numai botezul, ci și unșerea cu sf. mir și chiar preoția, și prin ritualul ei de primire corespunzător îi completează fiicăruia ceea ce nu are. Aplicînd unei comunități eterodoxe un ritual de primire mai strict, iar altuia sau chiar același, dar în altă vreme, un ritual de primire mai condescendent, Biserica se călăuzeste exclusiv de considerente practice, de considerentele teonomiei bisericesti: de clarință și de datorie ei de a ajuta la mîntuirea unui eit mai mare număr de oameni. În fond ea ar trebui să boteze și să unșă cu sf. mir pe oricine vine la sîmul ei și, după aceea, dacă e vrednic de primirea în cler să-l învrednicească de hirotonia ortodoxă. Dar menajînd sentimentele naturale ale oamenilor, obișnuși să se socotească pe ei botezați și chiar slujitori ai Bisericii, aceasta nu repetă asupra lor nici botezul, nici hirotonia, ci se mărginește numai la al treilea ritual, prin care edată cu taină spovedaniei că *impliците* (nedezvăluind-o aceasta prin nimic) celui primit și botezul și unșerea cu sf. mir și hirotonia.

Posorămintul manifestat cu o ocazie sau alta de Biserica, nu oblișă prin aceasta Biserica să observe același ritual și în viitor. Cu schimbarea împrejurărilor se schimbă și ritualul de primire.

Justelea păreri expuse se dovedește, spun aderenții ei, nu numai prin fidelitatea ei față de dogmă, ci și prin extrema variabilitate a practicii bisericesti în raport cu eterodocșii. De pildă, pe catolice, Biserica rusă la început i-a primit cu ritualul al treilea și în tașma în care erau, pe urmă a început să-i reboteze, apoi iarăși s-a întors la practica de mai înainte, care e în viașoare și azi. Biserica svecă, dîmpetrivă, înainte i-a primit pe catolice la fel ca noi, iar din sec. XVIII a început să-i reboteze. Dar în același timp, Biserica svecă nu numai că nu mustră Biserica noastră pentru acest posesorămint, dar și ea e sata să facă, după cazuri, cu considerare la diferitele împrejurări, excepție de la regula ei severă, iar prin recunoașterea hirotoniilor anglicane, Biserica svecă va li lesie obligată să înnoie și poate acum a și înnoiat (menționăm că studiul a fost scris în 1933-34) practica ei în raport cu catolice. Această lipsă de fixitate o dezvăluie și practica Bisericii vechi în raport cu diferitele comunități (de pildă cu donatistii și alții). Ar fi zadarnic să căutăm vreun sistem în această varietate și să șăsm niseai temeri dogmatice pentru această comportare a Bisericii. Nu există aici nici un sistem și nici un fel de temeri dogmatice nu oblișă Biserica să

întrebuințe în loc de primul ritual pe al doilea sau pe al treilea. Biserica poate acționa în această problemă absolut liber, alegând după aprecierea ei ceea ce în împrejurarea dată și în timpul dat e mai folositor din punctul ei de vedere.

Păreră expusă te fură prin caracterul ei dogmatic liniar și prin aceea că înălțură toate nelămuririle și neclaritățile în raport cu eterodocșii. E suficient eterodoxului să vină la via bisericească și aducă el orice cu sine, Biserica îl răspunde în rînd cu fiii ei ere-dniciosi. Astfel, răspusalul arhiepiscop Ilarion a răspuns profesorului englezilor: «Inclacți de a vă munci cu întrebarea: aveți sau nu pre-otie? Înlocușii-vă direct la Biserica. Ea vă va primi fără nici un fel de umiliri, fără rebotezări, fără reîntroniri, și din plîmătatea ei vă va da și existență în siml Bisericii Iumenice a lui Iristos și preotie harică și to!».

La noi, însă, nu e principiul catolic, după care dogma deter-mină istoria. Noi eterodocșii nu putem închide ochii la indicațiile ul-timei. Văzînd dezacordul istoriei cu dogma, noi trebuie să ne între-băm înainte de toate, care înțelegem corect dogma bisericească? Iar în cazul de față, indicațiile istoriei nu vin în favorul înțele-gerii amintite. Practica Bisericii în raport cu eterodocșii e, într-ade-văr, extrem de variată și de nestabilă. Importanța iconomiei biseri-cești în chestiunea primirii eterodocșilor a fost totdeauna foarte mare. Dar cu toate acestea, există o trăsătură clar vizibilă, pe care Bise-rica, în practica ei, niciodată nu o nesocotește. Aceasta trăsătură e absentă într-una sau alta din comunitățile eterodoxe a hirotoniei episcopale canonice, păstrată prin succesiune de la apostoli (desigur, în legătură și cu învălătura apostolică despre preoție). Oriett de categorice ar fi puterile iconomiei bisericești, pe membrii unei astfel de comunități Biserica niciodată nu-i va primi în siml ei cu al treilea ritual (fără unșerea cu sf. mir) și cu altf mai vîrtos nu-i va întroduce în clerul ei fără hirotonia ortodoxă. De pildă, pastorul luteran, presbiterul scotian și cei asemenea, pot fi oameni cu totul vrednici de primirea în clerul ortodox și totuși niciodată nu vor fi recunoscuți ca preoți fără o hirotonie ortodoxă, nu vor primi în taina pocăinții (prin al treilea ritual) implicite și harul preoției.

Acceasta înseamnă că existența succesiunii apostolice desparte vizibil o anumită grupă de comunități eterodoxe de toată masa cea-laltă. Numai pe cei ce păstrează succesiunea apostolică, Biserica îi primește fără hirotonie în clerul său. Recunoaște ea, deci, hirotoniile acelea ca harice?

Apărătorii părerii expuse explică lucrul altfel. Biserica, zic ei, prețuiește foarte mult moștenirea apostolică în general, și în cazul dat nu voiește să nesocotească nici măcar formele externe, păstrate de la apostoli, deși aceste forme au devenit goale, au pierdut conți-nutul apostolic, haric.

Dar faptele practicei bisericești ne înfățișează învălătura 'bise-licească' iarăși în altă lumină. De pildă, reșula, existentă la noi, a primirii preoților catolici în treapta în care sint, se întinde pînă acolo, și dacă un astfel de preot să admitem, din dorința de a se căsă-ori, nu voiește să fie primit în treapta în care este, după primirea în siml Bisericii ortodoxe (dacă s-a căsătorit), nu e socotit ca simplu mirean, ci ca un scos din treapta lui și de aceea nu mai poate avea

speranța să primească pe urmă hirotonia ortodoxă. E greu de admis că din respect pentru o formă goală Biserica a lipsit atât de irevo-cabil pe un om vrednic de speranța de a fi preot ortodox, cu altf mai mult cu cît starea de căsătorie pentru un preot e permisă de canoanele ei. La obiecția că, în cazul dat Biserica pedepsește nesto-lnicia morală, neadmisibilă în cler, lepădarea de crucea pe care a luat-o asupra sa, răspundem: de ce Biserica lasă nepedepsit pe pos-torul luteran, pe presbiterul scotian și pe cei asemenea lor, cînd prin trecerea lor la ortodoxie, ei la fel nu voiesc să intre în clerul orto-dox, dar pe urmă vor cere aceasta?

Biserica înțelege prin succesiunea apostolică, fără îndoială, nu o transmitere exterioară, mecanică, a actului însuși al hirotoniei, ci și credința unită cu acest act, adică păstrarea în comunitatea respec-tivă a învălăturii apostolice, despre harul preoției. Aceasta se armo-nizează, iarăși, oriceve cu păreră expusă. A primi o formă goală, fără har, și în același timp a crede în acord cu învălătura apos-tolică, adică a primi harul dumnezeiesc și a experia prin aceasta stările și sfîndurile corespunzătoare, aceasta ar fi o autoamăgire, sau în spritul duhovnicesc, o stare mistică. Alăștia însă nu o tolerează Biserica, dimpotrivă luptă împotriva ei cu toate mijloacele îngăduite. Dar aici Biserica pareă s-ar strădui în tot felul să lase pe om în viața lui ca și cînd s-ar teme să elatine în om convingerea lui min-cinoasă că prin hirotonia eterodoxă a primit un har real. Neponie-nînd măcar de necesitatea hirotoniei ortodoxe, Biserica inventează chiar un ritual de primire, ca să comunice prin taina spovedaniei celui primit, fără ea el să boze de seamă, *implicite* și harul preo-ției. De aceea e mai aproape de adevăr și de învălătura biseri-cească să presupunem că la eterodocșii aceia, la care s-a păstrat succesiunea apostolică, adică altf forma apostolică a hirotoniei ei și învălătura apostolică despre harul preoției, hirotoniile nu sint, după cușetarea Bisericii, numai niște forme fără har și de aceea nu se repetă la întrodușerea acestor clerici în clerul ortodox.

E mai drept să înțelegem astfel învălătura bisericească, decît să năosecim vreo transmitere fctivă a tainelor în med implicite, nici în învălătura Sf. Părinși, unde șăsim mai degrabă date con-trare ei.

Sintem de acord că această teorie ieseuită dar artificială sim-plifică foarte mult practica pastorală și misionară, împărășind toate șovăielile. De pildă omul s-a socotit pe sine ortodox a venit la în-părtășanie dar după aceea descoperă că nu e botezat. Ce să facă? Răspuns: odată ce s-a împărășit, înseamnă că are toată plenitu-dinea harului și nu mai are lipsa de botez. Sau: la întoșterea din «Biserica imioalare» ce să se facă cu copiii unși cu mir acelo? Ră-s-puns: la prima liturșie să fie împărășit toți și soto lucrul. Dar acești sfătuitori, cum spune proverbul, vărănd apa din vană, vărășă și copilul odată cu apă. Porînd să scutească pe oameni de aștităia și tulburarea eșositoare unite inevitabil cu săvîșirea tainelor, de care au lipsă, sfătuitorii aceștia decid arbitrar să nu se mai săvî-șească și lasă deschisă întrebarea nemăsurat mai importantă: folo-sesc care tainele bisericești acelor care nu au intrat încă în Biserica pe calea rînduită? Nu este care aceasta (Sf. împărășanie, n. tr.)

mîncare pentru mort? În primul canon al sf. Timotei al Alexandriei se spune: oșlășenicul împărtășit din greșală nu numai că nu trebuie scutit de botez ca unul ce ar fi primit deja totul și fără botez, ci dimpotrivă trebuie botezat (neapșteptîndu-se sorocul oșlășeniei).

Dar și în general canoanele sînt împotriva rezolvării simpliste a unor cazuri atît de importante, cînd e în joc renașterea și slăbirea fie măcar a unui singur om. După can. 83 al Sinod. Cartag. în cazul de nesiguranță dacă e botezat un copil, nu trebuie dus la împărtășanie, liniștindu-ne ușuratea cu șindul că în sf. împărtășanie el primește totul. Canonul poruncește cu hotărîre «să fie botezat, fără nici o îndotăală», din teama «de a nu lipsi (pe copil) de curățirea prin acest lucru sfînt», nehotărînd să fie botezați (evident din frica de a repeta taina). Luatul acesta s-a scos din atît de important că sinodul trulan (cc. VI, 84) a găsit necesar să repete can. Cartag. pentru practica universală. În acest chip, Biserica prin canoanele ei preferă să riște o repetare a tainei nerepetabile (apost. 47), decît să admită învățătura despre posibilitatea transmiterii acestei taine în mod implicit. Și s-ar putea spune, că ar fi fost momentul cel mai potrivit pentru a formula această învățătură.

Putem fi încredințați că atunci cînd s-ar îndoi de validitatea tainelor eterodocșilor, Biserica lui Hristos și-ar manifesta cu toată sinceritatea această îndoială, hotărînd direct să repete tainele necesare și n-ar căuta să-și ascundă îndoielile sale și cu altă mai mult convingerea despre invaliditatea tainelor, prin transmiterea lor implicită.

Eu socotesc (cum am arătat în studiul din nr. 2-4 al «Jurnalului nostru», din 1931), că multe laturi din raporturile Bisericii cu eterodocșii ne-ar deveni mai înțelese, dacă n-am scăpa din vedere faptul că, eterodocșii sînt considerați de Biserica nu ca ceva de sine stătător și cu totul străin pentru ea, ca un fel de altă religie, că, eterodocșii în realitate sînt o categorie de căzuți sau penitenți sînt căzuții despărțiți de comuniunea în taine, iar unii și în rușăclune dar ei se află încă în Biserica și sub acțiunea ei. Desigur, eterodocșii sînt mai străini de Biserica decît cei căzuți, ei nu păcătuiesc numai, ei nu recunosc nici Biserica și luptă împotriva ei. Totuși raportul Bisericii cu ei rămîne același, ca și cu cei căzuți în general. E un raport de esinđire necondiționată «urînd și cănușoșă minșită de trupul lor» (Iuda 1, 23) dar prin aceasta nu doritor de rău și nu dușmănos, ci «mîntuitor prin frică». Biserica «predă satanei» și pe eterodocși, dar cu scopul unic «ca duhul lor să se mîntuiască» (I. Cor. 5, 5). Cu alte cuvinte, raportul Bisericii față de eterodocși este nu mai mult din laturile activității judecării bisericești, înțelegă în sensul larg de acțiune de îndreptare a celor căzuți. Natural că acest raport reflectă în sine trăsăturile generale ale activității judecătorești.

Pentru noi în cazul de față e important să observăm trăsătura generală, neșativă, ce caracterizează judecata bisericească, anume că ea, avînd depline puteri, cînd vede un temei pentru a lua (pentru totdeauna, sau temporar) ceea ce s-a primit în taine, (o face), dar nu poate da, prin șentinta ei, ceea ce s-a primit prini numai în taine: judecata nu poate recunoaște pe cel nebotizat ca botezat, pe mirean ca preot ș. a. m. d. Aceasta o și face anume în ra-

port cu eterodocșii: pe aceea, la care Biserica nu află botez capot, ea nu-i primește fără botez, pe aceea la care nu află preoție, canonică, ea nu-i introduce în cler fără hirotonie, și invers.

Dacă Biserica ortodoxă primește pe clericii eterodocși în treaple în care sînt, pentru că recunoaște ca validă preoția lor, cum se poate împăca cu această recunoaștere faptul istoric al schimbărilor în raporturile Bisericii cu comunități care au o astfel de preoție, de pildă cu catolicii?

Nu trebuie uitat, că și față de tainele proprii, săvșirile în șinul ei, Biserica nu se raportă fără distincție. Există o întreacă serie de hirotonii ortodoxe, care au fost declarate invalide. De pildă, Maxim Cinicul, a fost ortodox și el, și nu din cei de rînd, iar hirotonia a primit-o de la episcopii ortodocși și canonice instituți. Totuși, ceea ce s-a făcut pentru el și ceea ce s-a făcut de către el, totuși e nul (Sin. ec. II, 14). Aici se referă și laole acele canoane, prin care se declară nevalide hirotoniile ortodoxe, săvșirile cu abateșii esențiale de la canoane, de pildă fără voia mitropolitului regiunii (Sin. ec. I, 6), sau de un episcop în eparhie străină (apost. 14, 35) sau asupra unui cleric străin (sin. ec. I, 16, Sardica 15, Cartag. 91 și cele asemenea).

În același timp, practica stabilită prin astfel de canoane nu se arată, la rîndul ei, neschimabilă. În istorie, neconștient se repetă cazuri de excepții de la canoane. Aceasta pentru motivul că, canoanele Bisericii nu sînt definiții dogmatice despre adevăruri de credință, hotărînd pentru totdeauna într-o chestiune, și nu acțiunea automat. Ele sînt date înainte de toate pentru călăuzirea judecării bisericești și, în consecință, fiecare caz la care se aplică cere o hotărîre deosebită a acestei judecări. În special, vorbind despre invaliditatea hirotoniei, în cutare sau cutare condiții, canoanele vorbesc nu mai despre dreptul judecării bisericești de a declara aceste hirotonii ca nevalide. Aceasta înseamnă, că în cazul de necesitate, cu consădere la împrejurările situației date, sau simplu din considerente de economie bisericească, judecata poate opri paloșul său pedepșitor, și lăsa hirotonia respectivă în vigoare. În istoria Bisericii sînt cunoscute cazuri cînd episcopii ortodocși, silți de împrejurări extraordinare, sau de un abuz extraordinar, au făcut judecată și dreptate dincolo rînd hotarile regiunii lor, au depus pe unii episcopi și clerici, instituind pe alții. Totuși, în conștiința Bisericii asemenea intervenții au aflat justificare și au rămas în vigoare (de pildă actele sf. Ioan Gură de Aur ș. a.).

Dar făcînd asemenea excepții de la canoane, Biserica, niciodată nu creează prin aceasta precedente pentru timpul viitor, și nu dă nimănui dreptul să-și justifice călcarea canoanelor prin invocarea acestor precedente. Economia bisericească nu abrogă și nici nu slăbește măcar puterea canonului. Ea are în vedere numai cazul special dat cu natura lui nerepetată și își limitează la el intervenția ei. Pentru toate celelalte rămîne obligator canonul, judecarea

bisericească putînd pedepsi pe vinovat după asprimca lui, dacă nu
motivul să aplice principiul iconomici.

Aproximativ după această schemă sînt structurate și raportu-
rile Bisericii cu comunitățile eterodoxe. Deosebirea esențială e numai
aceea că puterea judecătîrii bisericești se întîmplă să aibă de a face
cu transgresori singurari ai canoanelor bisericești, iar aici e vorba de
grupe întregi de astfel de transgresori care sînt mai mult sau mai
puțin organizați, grupe din care fiecare se distinge printr-o abater
deosebită. Judecata asupra reprezentantului singular al grupei atîrnă
atît în mod inevitabil de judecata prealabilă asupra grupei.

Ca purtătoare unică pe pămînt a puterii de a lega și dezlega
și ca vistiernică unică a harului mîntuitor, Biserica lui Hristos are
puterea și dreptul de a declara nevalide toate hirotoniile extrabise-
ricești. Dar călăuzindu-se de principiul iconomici bisericești, ea nu
face uz de acest drept totdeauna și pretutindeni. Hirotoniile comuni-
tăților eterodoxe în care s-a păstrat și învățătura apostolică despre
hirotonie și forma apostolică, Biserica le lasă în vigoare, le recu-
noaște pe o cale oarecare valide, trăgînd din această recunoaștere
concluziile necesare: de pildă nu repetă nu numai botezul, dar
și ungerea cu sf. mir, săvîrșite de acest cler. Cu toate acestea,
în aplicarea de către Biserica a acestui drept fundamental al ei, în
raport cu o anumită grupă de comunități eterodoxe nu înseamnă și
reținerea Bisericii pentru totdeauna de la dreptul acesta. Cînd îm-
prejurările vieții bisericești se schimbă și pogorămîntul amintit față
de comunitatea respectivă încetează să mai contribuie la mîntuirea
unii cît mai mare număr de oameni, ba mai mult, cînd să o îm-
pedice direct, Biserica se întoarce la dreptul ei fundamental și sus-
ține părăta lipsă de sistem și nestabilitatea raportului Bisericii cu
comunitățile eterodoxe.

De pildă, ierarhia vechilor catolici și ierarhia belocrinică își
taie începutul de la o hirotonie unipersonală. Ierarhia belocrinică e
răpînsă fără condiții de Biserica ortodoxă și toate actele ei sînt
declărate nevalide, iar pe cei ce vin de acolo îi primim prin ungerea
cu sf. mir. La fel Biserica noastră nu recunoaște ierarhia vechilor
catolici. Cum se raportă față de ea Răsăritul grec pînă acum nu se
cunoaște. Dar raportul cercurilor conducătoare bisericești față de
vechii catolici (în măsură extremă, mai înainte) a fost de cea mai
mare simpatie și la noi și în Răsărit. În speță, hirotonia uniperso-
nală n-a fost considerată ca o piedică necondiționată pentru recu-
noașterea ierarhiei vechilor catolici. Spre justificare s-au provocat la
sărbul că hirotonia unipersonală e admisă de dreptul Bisericii apu-
rene (un episcop cu colitură și un episcop cu doi abazi împuterniciți spre
aceasta). E verosimil că această abateră s-a impus pentru motivul
că acolo treapta episcopală, subordonată autorității, peste măsură
de dezvoltată a papei, se deosebește prea puțin de cea preoticească.
Oncum ar fi, dar dacă vechii catolici și-ar însuși real învățătura
Bisericii vechi, nedespărțite, despre sine, însăși, și ar stăruii mai puțin
în evidențierea scăderilor, în expuneri și în discuții despre amănun-
țite învățături și cultului, dacă conducătorii lor ar imita mai puțin
pe protestanți, foarte posibil că ar fi primiți în comunione cu recu-
noașterea ierarhiei lor.

Multe lucruri comune se află la originea anglicanismului și a
"reformatoilor" de la noi. Precum aici, așa și acolo, începutul a fost pus
prin ruperea de patriarhul lor și de ierarhia canonică unită sub el
(întruoft se poate spune aceasta de ierarhia catolică). Precum aici,
așa și acolo arhierii eparhiali cu pline puteri s-au rupt de prima
hirotonie episcopală săvîrșită. Precum aici așa și acolo cea dintîi
hirotonie episcopală săvîrșită. Precum aici așa și acolo cea dintîi
parte, retrași ale căror puteri erau limitate se pare, deși puterea
Bisericească legală nu reușise în acea vreme să pună asupra lor o
interdicție.

Ierarhia anglicană n-a primit de la Biserica ortodoxă o recu-
noaștere bisericească. Totuși, dacă lăudata "apropiere a Bisericii
anglicane de ortodoxie" și-ar merge drumul ei normal, bisericească,
dacă anglicanii ea comunitate ar fi chinuți într-adevăr de căutarea
adevărului Bisericii și a profeției harice, dacă căutările lor nu ar fi
încurcate, uneori de sîndul de a dobîndi înainte de toate recunoaș-
terea ierarhiei lor (pe care la vremea sa a osîndit-o atît de aspru
papa de la Roma), pentru a rămînea în cazul acesta la tot ce le e
propriu - dacă ar face așa, unirea anglicanilor cu Biserica ortodoxă
ar putea să se înfăptuiască și problema ierarhiei ar putea fi rezolu-
tă în sens pozitiv.

Dimpotrivă, reformatorii au fost condamnați de Biserica noastră
după toată asprimca canoanelor, deși nu fără o grație. Declărînd
reformatismul schismă, Prea Fericitul Patriarh în sinodul episcopilor
prezenți, pe temelul canoanelor bisericești în vigoare, (vezi mai sus),
ar fi putut hotărî decăderea din treaptă, sau, la urma urmei, inter-
dicția tuturor episcopilor și clericilor insubordonați, ceea ce ar fi în-
semnat primirea reformatoilor întorși la Biserica prin al doilea ritual
(prin ungerea cu sf. mir). Dar Patriarhul în 1923 a aplicat acest
drept numai în parte, adică numai în raport cu hirotoniile care în
afară de faptul că s-au făcut cu de la sine putere aveau și alte
defecte. Patriarhul n-a recunoscut ca arhierii pe episcopii căsătorii
și hirotoniile săvîrșite de ei precum nici hirotoniile în treapta preoției
a celor căsătorii al doilea sau căsătorii cu văduve ș.a.m.d. Și
numai la 2 aprilie a fost emisă interdicția asupra conducătorilor
reformatoilor (ceea ce înseamnă că și asupra celor aflați în comu-
niune cu ei). Din ziua aceea noi socotim nevalide hirotoniile reformato-
rilor și celelalte taine, între care și ungerea cu sf. mir, chiar dacă
s-ar întrebuița la săvîrșirea ei sf. mir vechi, adică luat de la Bi-
serică. Aceasta pentru că sf. mir nu este un lucru ce acționează de
sine, prin care oricine ar unge, această ungere ar fi "talină". După
învățătura Bisericii, taina ungerii cu sf. mir o săvîrșește în mod
propriu episcopul și numai cu delegația lui presbiterul (se înțelege cel
neinterzis). Ungerea săvîrșită, de pildă, de un diacon sau mirean nu
e talină.

Această atitudine neuniformă față de manifestări egale se
explică prin considerente de utilitate bisericească, pastorală practică.
Vechiul catolicism și anglicanism s-au despărțit de Roma, cînd ea
însăși reprezenta o schismă. Despărțirea lor a fost în esență o ieșire
din schismă, deși nu s-au încornonat pînă acum prin unirea cu Bisc-
rica. Ele trebuie dojenite nu pentru despărțire, ci mai degrabă pentru

că nu s-au despărțit alțta vreme. Pe lângă aceasta, prin ieșirea lor, au slăbit fără îndoială, schisma romană și prin aceasta au întărit în parte poziția Bisericii ortodoxe. E natural ca și ele să privească în Biserică noastră ca la o aliată și să aibă față de ea interes și simpatie, dar și Biserica noastră să speră că atitudinea condescendență față de ele va servi spre mântuirea unii ești mai mare număr de oameni. Dimpotrivă, ierarhia belocrină și reformitoare au apărut cu intenția directă de a întări schisma cu implacabila ei dușmănie față de Biserică, de a slăbi gravitatea sufletelor credincioase spre adevărata profeție, prin surrogat confecționat de ea și prin această de a strimțora ierarhia ortodoxă și de a se așeza ea în locul acesteia. Scopul acestor comunități nu e zidirea ei fărămișarea compului bisericesc, față de ce, aplicând la primele două comunități ritualul iconomiei bisericești, în raport cu ultimile, Biserica nu vede temeiuri pentru a renunța la activia canoanelor, în cazul extrem până atunci până când poziția acestor două schisme asemănătoare între ele nu se va schimba spre bine.

Dar oare nu călcăm canonul 68 al sf. apostoli, rehirotonind pe clericii care vin la noi de la niște comunități schismatice? Canonul se obiectează, hotărăște rehirotonirea numai după o hirotonie primită de la eretic, dar aici nu sînt eretici, ci schismatici. Dar mai întii, trebuie să se știe că cuvîntul eretic în graiul canoanelor are două înțelesuri: unul larg (corespunzător literii cuvîntului eretic), înscrimînd pe oricine se desparte de Biserică, și unul special însemnînd pe cei ce se desparte de Biserică în credință. În al doilea rînd, hirotoniile eretice se repetă tocmai pentru motivul că nu sînt valabile date («cu neputință slujitorilor Bisericii... să fie hirotoniți de aceia») adică nu dau nimic. Dar nevalidă poate fi declarată, după cum se vede din canoanele bisericești citate mai sus, orice hirotonie necanonică, cu atît mai mult cea schismatică. Însă deosebirea între irtmările anulării unei hirotonii canonice și a unuia necanonice sînt esențiale. Cel ce a primit o hirotonie canonică poate fi numai «depus din treaptă», adică se ia de la el ceva real, ce a avut. Pe lângă aceasta el se depune nu numai din treapta în care a fost, ci în general din orice treaptă a ierarhiei, așa că, de pildă episcopul depus din treapta arhierescă, nu poate să rămînă nici presbiter (Sin. ec. IV, 29) iar cel depus din treaptă nu poate fi din nou hirotonit. Dimpotrivă, hirotonia necanonică se reînnoiește nevalidă, ca și cînd n-a fost de loc, și acela care a primit-o poate rămînea în treapta lui de mai înainte, în care a primit-o poate rămînea în tonii, dacă, desigur, nu e pedepsit pentru primirea unei hirotonii canonice și cu depunerea din treapta sa de mai înainte, conform can. ap. 35. De pildă, după comentariul P. S. Episcop Loli Iurevschi (vezi cap. VI, Alexandria și Egipt. 17 Mișcarea Coluțiană), presbiterul din Alexandria, Colut, împreună cu alții a primit hirotonia episcopală necanonică de la Melchie (schisma mellețiană sub episcopul Alexandru, predecesorul sf. Atanasie). După aceea, intruete hirotoniile mellețiene au fost declarate nevalide, «Colut a murit presbiter» (Cuvîntările Sf. Atanasie), ceea ce nu s-ar fi putut întîmpla dacă el ar fi fost «depus» din treapta de episcop, iar rămînînd presbiter, el, fără îndoială, a păstrat, dacă nu moral, măcar formal, dreptul de a fi și candidat de episcop. Posibilitatea unei a doua

hirotonii (în realitate ea va fi prima) după această, intruete prima a fost recunoscută ca nevalidă, nu poate fi, astfel contestată.

Astfel, contrar părerii mai sus expuse, care negă în mod neconditionat hirotoniile eterodoxe, e mai corect a ști că Biserica nu repetă hirotoniile eterodoxe (cînd vede în comunitatea respectivă succesiunea apostolică) nu numai pentru motivul că Bisericii îi sînt scumpe formele apostolice, ci pentru motivul că socotește aceste hirotonii valide. Toțiși aceasta nu înseamnă că ar putea fi, în afară de Biserică, taine harice. Biserica recunoaște harul la eterodoși numai pentru motivul că îi socotește pe aceia «nu străini» de Biserică, «ἐξ τῆς ἐκκλησίας» (Vas. c. Mare, can. 1) și anume pînă atunci, pînă cînd rămîn astfel. Păstrînd cu ei «oarecare canon al comuniunii» (deși oficial e ruptă cu ei și comuniunea euharistică și cea a rugăciunii), Biserica le dă posibilitatea să se folosească în oarecare mod de fărâmițurile harului de la acea masă bogată, la care își hrănește copiii ei credincioși. Alt har, nebisericesc, nu există și de aceea Biserica, avînd puterea «să lege și să dezlege», poate să-și prelungească acest «oarecare canon al comuniunii» cu eterodoșii, cînd aceasta e potrivit cu scopurile ei (mîntuirea oamenilor), și să oprească această comuniune, să întrerupă așa zicînd, curentul harului și prin aceasta să întoarcă respectivă comunitate în starea ei neharică, în care în esență trebuie să fie toate comunitățile nebisericesti. Pe de altă parte, Bisericile ortodoxe locale, despărțite între ele prin spații și acționînd fiecare în mediul ei, pot săvîrși acest act de respingere a unei comunități eterodoxe (de pildă a catolicilor) nu în același timp, sau una să-l săvîrșesc, iar celelalte să rămînă la raportul de mai înainte. De aici o apariție vremelnică, trecătoare, tinînd pînă atunci pînă cînd se înstăpînește practica uniformă ecumenică.

III

În opoziție cu negarea extremă a oricărei importante a succesiunii apostolice în eterodoxie, alții, și în primul rînd eterodoșii înșiși, exagerază pînă la extrem această importanță. Ei își reprezintă hirotonia apostolică, bazată pe succesiune, ca pe un oarecare lucru în sine, putînd să existe în afară și fără Biserică, chiar împotriva voinței ei. O asemenea pretuire exagerată a succesiunii apostolice și e proprie înainte de toate Apusului catolic, corespuinzător cu caracterul general al concepției sale religioase, în special cu înțelegerea catolică puțin duhovnicească a harului dumnezeiesc. Deosebirea fundamentală între ortodoxie și catolicism în acest punct al învătăturii s-a dezvoltat în mod cu totul determinat în cunoscutele dispute între palamiți și varlaamiți. Palamiții (ortodoșii) înțelegau energia (lucrarea lui Dumnezeu asupra creației și în speță asupra omului) ca nemislocită, așa zicînd ca o lucrare personală a lui Dumnezeu. De aceea ei numeau energia direct Dumnezeu, Varlaamiții (apusenii), dimpotrivă, pornind de la ideea inaccesibilității lui Dumnezeu vedeau în energie, un fenomen al lumii create și îi atribuiau o existență creată, separată de Dumnezeu. Aplicînd acest principiu de temelie la învătătura despre taine obținem: harul este energia

lui Dumnezeu. A spune: «harul se dă în taină», pentru ortodox înseamnă: «Dumnezeu acționează asupra omului în taină». De aici și greutatea extraordinară de a formula cu o ultimă precizie învătătura ortodoxă. E necesară și forma pentru taină, dar e cu neputință să fie legată lucrarea liberă, creatoare, a lui Dumnezeu de un anumit simbol sau de un lucru ca semn, și prin aceasta de o lăsa, așa zicând, la dispoziția săvârșitorului simbolului. Forma pentru învătătura ortodoxă, nu este un vehicul al harului, ci mai degrabă un semn sau o mărturie că lucrarea lui Dumnezeu are loc. La fel săvârșitorul tainei nu este un donator suveran al harului, ci un rugător pentru lucrarea lui Dumnezeu și un garant că Dumnezeu lucrează și adevărat. Pe lângă aceasta și rugăciunea și garanția preotului primesc puterea lor de la rugăciunea și garanția Bisericii, ispravnică lui Hristos pe pământ. Aceasta înseamnă că tainele sînt valide pînă cînd preotul e în legătură cu Biserica și ierurghisește pe garanția ei.

Dimpotrivă, la catolici, totul e clar și definit. Grația lui Dumnezeu este o putere, ieșită de la Dumnezeu, predată de El ierarhiei, prin urmare avînd o existență separată de Dumnezeu. Ea poate fi ușor fixată în calitate de putere impersonală, de o anumită formă (opus operatum) și pusă într-o directă dependență de voia săvârșitorului.

Trebuie să recunoaștem că și noi, ortodocșii, ne încercăm adeseori într-o asemenea reprezentare coborîtă, obiectivă, despre har și taină. Aceasta provine și din influența catolicismului. Dar cauza principală stă în faptul că omului trupesc, omului «lumesc», și este întodeauna mai ușor să opereze cu înțelesuri corporale, «psichice», decît cu cele «duhovnicești». Dar în orice caz aceasta este o consecvență cu punctul de vedere pur ortodox.

Concluzia logică ce derivă din înțelesul apusean al harului este accentul exagerat ce se pune pe însăși persoana preotului în partea importantă a lui ca slujitor al Bisericii, accent deosebit de dezvoltat în catolicism. Primind hirotonia harică legiuită, preotul devine acolo personal un fel de izvor de sine stătător al grației, deși prin succesiune de la alții. Dacă la aceasta se adaugă învătătura despre indelebilitatea grației, se obține că preotul se poate despărți de autoritatea sa bisericăvescă, poate fi oprit, poate lepăda creștinismul și totul, poate deveni, de ex., oculist, sau alcu pe față, și totuși el rămîne preot, păstrează hirotonia apostolică și toate actele lui, ca ale unui preot, continuă să fie valide, chiar dacă el a săvârșit o altă numită «missa neagră». La rîndul său, episcopul săvîrșind o hirotonie, lucrează cu puterea grației arhiericești prezentă în el ca persoană, dăruiește vorbind grosolan, grația sa, nu grația Bisericii și de aceea nu e prea important de se află în acord cu Biserica sau său a ieșit din ea. Iar hirotonia nu se primește de la Biserica, ci de la hirotonisitorii, care la rîndul lor au primit-o de la hirotonisitorii lor ș. a. m. d. pînă la apostoli. Dar atunci nu e cu totul egal, că sînt ortodocși, că aparțin Bisericii ecumenice sau oricărei alte comunități eterodoxe? Principal e numai să existe în mod neîndoieinic succesiunea apostolică în respectiva comunitate și hirotonia va fi validă. Iar cel sfințit va fi la rîndul său purtător de sine stătător al haru-

lui, de care se poate folosi după propria judecată, neținînd seama nici de învătătura, nici de dorința acelor care i-au dat hirotonia.

Minciuna de temelie a acestei idei desfigurată despre har, despre preoție și în general despre viața spirituală se dezvoltă cu toată claritatea în special în consecințele extreme, absurde, la care ajung uncoeri în practică căutătorii prea liniari și din păcate, prea nescrupuloși ai hirotoniei descendente de la apostoli. Dacă harul preoției reprezintă prin sine ceva de natură lucrului (aproape marlă) inconstient și orb în existența lui, nu vedem cauza pentru care nu s-ar putea folosi de un astfel de lucru oricine care știe să o facă indiferent prin ce mijloace.

Ne amintim ceva asemănător și din istoria răscolului nostru starobread, de diferite chițibușuri, uncoeri cu totul copilărești (de ex. afundarea preotului în cristelniță, lăra să-l dezbrace de odăjdii, ca «să nu i se ia hirotonia»), la care recurgeau pentru ca să-l atragă pe om la ei cu hirotonia apostolică, dar ei nu se molipseau de niconianism. Spre cinstea starobrenșilor (vechi ritualiști), nici unul din ei nu s-a hotărît pentru sacrilegiu: să accepte fraudulos ortodoxia ca să obțină acolo hirotonia și după aceea să se întorcă, cu preoția primită iarăși la ai săi. Mai departe de invitarea sau atragerea arhierilor și preoților ortodocși la unirea cu ei, nu au mers.

Nu așa s-a întimplat în Apus. Acolo nu s-au limitat la atragerea arhierilor și preoților străini, ci s-au hotărît direct să pună mîna personal pe hirotonia apostolică într-o comunitate străină, chiar eretică, pentru a folosi apoi hirotonia obținută în grupa lor pretenzională la ortodoxie. De pildă Vilatt, care a făcut pe vremea sa astfel zgomot. Pentru hirotonia apostolică el s-a dus chiar în India, la lacobiții de acolo, pentru ca după aceea să dea hirotonia cui dorea, nu numai dintre anglicani (în America), nu numai dintre vechii catolici (de pildă în Franța), ci pretinzîndi și oricui voia să profite de serviciile lui arhiericești, iar imitatorii lui Vilatt apar pînă în timpul de față. De pildă, în Germania, care se îndrește în mod deosebit cu știința ei teologică și cu cultura creștină, există câteva grupe religioase (nesocotind pe vechii catolici), care au pretenția la recunoașterea din partea ortodocșilor. Așa e «Frăția Evanghelică Catolică», care numără câteva sute de mii de aderenți. În fruntea ei stă pastorul luteran Heller, care a primit hirotonia arhierică de la monoliziști. Pentru luterani el continuă să fie pastor, dar în Frăția «ortodoxă» îndeplinește obligațiile unui episcop ortodox. Episcopul Thion (din grupa Carleviț) a primit pe aderenții Frăției în comunitatea rușăcui și chiar a sf. împărtășanii. Mai este «Comunitatea Bisericii Inalte», cu mai mult de o jumătate de milion de aderenți. Această comunitate e condusă de profesorul luteran de teologie Heller, care a primit hirotonia arhierică tot de la monoliziști și de «sute» de pastori luterani, instituții (verosimil chiar de Heller) ca preoți ortodocși. Toți aceștia, păstrînd obligațiile lor luterane, el de profesor, acia de pastori, servesc în același timp, în calitate de ierarhie ortodoxă în comunitatea «ortodoxă».

Mai există în Germania așa zisa «diaspora germano-ortodoxă», sau «Spiridon», de la numele celui ce s-a numit pe sine «mitropolit» al acestei diaspora, o persoană cu totul reprezentativă pentru căutători de hirotonie apostolică. După mărturisirea lui proprie, are 33

chiar de reprezentanți ai ierarhiei ortodoxe. De pildă, mitropolitul Chievului, Platon (Gorodechi, † 1891), într-o călătorie prin eparhie, vizitând o biserică catolică, a declarat public într-o predică, (deci, având zicind oficial), că "îngărăditurile noastre nu ajung până la cer". Această idee se întinde de a deveni modă pe perioadele năzuințelor spre unificare, cum a fost sub Pavel I cu Marele Maestru de Malta, în perioada Sf. Alianțe ș.a.m.d. Mi s-a arătat că chiar mitropolitul Moscovei, Filaret, a făcut cererea din ecstetia mare: "pentru bunăstarea sfințelor lui Dumnezeu Bisericii", adică a celor ortodoxe și pentru unirea tuturor", adică a Bisericilor neortodoxe (Greșeala acestei tălcuri este evidentă: cuvântul "tuturor" e pus aici la șeful masculin sau neutru, iar ecclisia - Biserica cere femininul). Probabil că expresiuni mult asemănătoare se pot auzi și la diferitele ședințe, congrese religioase etc. contemporane nouă. Dar această teorie cu totul seducătoare, atât de lătită și care vrea să-i împace pe toți, nu se poate numi bisericească. Biserica lui Hristos a înțeles totdeauna unitatea sa într-o unică Euharistică: "toți se împărtășesc dintr-o pine și dintr-un pahar, ierarhia poate fi prezentă și-și poate deriva neîndolnic succesiunea ei de la apostoli, dar despărțită de comuniunea în Euharistică, ierarhia pierde și puterea de a lega și dezlega, care a rămas cu Biserica și cu atât mai mult puterea de a săvârși Euharistia adevărată. De aceea mădulele vie ale Bisericii pierdut participarea la această Euharistică ecumenică unică. Cercul acestor participanți se poate micșora în anumite timpuri până la ultimul minim, dar aceasta nu schimbă lucrurile și nu dă majorității căzuie dreptul de a se socoti pe sine Biserica. Maximum ce se poate admite este: eterodosii sunt pridozorul sau curtea Bisericii, unde au stat cei căzuți, scoși de la sf. împărtășanie și de la comuniunea în rugăciune, deși încă nu cu totul străini de Biserica. Călcarea și restabilirea comuniunii pierdute și prin aceasta și spre mântuirea vespnică e aceeași și pentru comunitățile căzute care e și pentru orice căzut. E necesar nu numai să-și recunoască greșelile proprii înaintea Bisericii, ci și să primească de la Biserica, singura posesoare a puterii de a lega și dezlega, dezlegarea (pentru participarea la Euharistică), ceea ce se și face prin ritualul de primire. Numai această dezlegare deschide celui despărțit accesul în Uniunea membrilor deplin îndrepțați ai Bisericii.

Că aceasta este învățătura autentică a Bisericii despre sine însăși și că aceasta este învățătura Bisericii vechi "nedespărțite" atât de scumpă vechilor catolici și celor asemenea, o arată nu numai documentele scrise ale aceluși timp, ci și martorele vie, supraviețuitoarele până azi, care sînt comunitățile nestorienilor și monofiziților - armeni, copti, maroniți și ceilalți. Toate aceste comunități au ieșit din Biserica "nedespărțită", dar când au ieșit, fiecare din ele a crezut (și continuă să creadă până azi) că ea este Biserica ortodoxă a lui Hristos, iar celelalte toate (anume și ortodoxia noastră), sînt schisme sau eretzi. Ele s-au considerat deci nu numai parte a Bisericii în rînd cu celelalte părți de sine stătătoare, fie și cea mai bună din toate. Biserica pentru ele a fost și este nu suma părților deosebite în valoare și despărțite ca viață, ci o comunitate mono-

lită, încheșată printr-o unică Euharistică. În afară de această comunitate nu sînt decît oșchii ce nu au o importanță de sine stătătoare.

În ce privește încercările mai sus descrise de a căpăta harul preoției, fără Biserica, adică în afară de ea, sau chiar și de la ea, dar fără consimțământul ei, toate aceste încercări poartă în ele înseși oșindul lor. Ele sînt pentru Biserica inacceptabile și pentru cei ce se străduiesc în acest sens, fără valoare, nu le aduce străvechii har al preoției.

În primul rînd, asemenea încercări au ca premisă o noțiune greșolan-sensibilă, superstițioasă despre însăși taina preoției, ca despre un oarecare talisman fermecut, care are pe de o parte atîta putere că face minuni, pe de altă lipsit de putere ca orice lucru nefăcut și fleit. El poate fi răpit pe luriș de la vrăjitor și după aceea te poți lipsi de el ca de un talisman după poftă proprie. Dar o asemenea eribire duhovnicească înseamnă propriu zis o necredință launtrică, o nesimțire de plată pentru viața spirituală harului autentic. Amintim că Simon magul n-a primit harul arhieriei tocmai pentru că a "cuzetat" ceva profanator prin ceea ce s-a descoperit "răutatea inimii lui în fața lui Dumnezeu" (Fapte 8, 28, 23). Desigur, există și în Biserica preoți cu astfel de stări sufletești. Dar pînă cînd preotul e în Biserica și lucrează în numele ei, insuficiențele lui sînt acoperite de plentudinea Bisericii. Ieșind însă din ea, ce aduce nou turmei sale?

În al doilea rînd, încercările descrise sînt însoțite în realitate și de o căutare a canonelor, aducînd după ele condamnarea, foarte adeseori a corupătorilor pentru ademenirea preoților și arhierilor, cum a fost cu Ambrozie Belocriinți și de aceea nu numai cei instituți și cei ce instituie pentru mită se lipse de har, ci și complicit lor mireni și monahii se predau anatemei (Sin. ec. IV, 2), și aproape totdeauna a fraudatorilor, fraudă înțr-un sens sau altul fiind condamnată la fel cu cumpărarea și lipsind la fel, pe cei ce uzază de ea, de har.

Un exemplu clasic de încercare de a se înșela unul pe altul cu transportarea harului din ortodoxie în schismă e "ritualul" inventat în sept. 1925 în Ashabad de episcopul Andrei Uhtemisch și de arhimandritul Climent fușit din Biserica. Din însărcinarea vechilor ritualiști (stavobrești), Climent a venit la episcopul Andrei să-l invite să treacă la ei. Episcopul Andrei a știut foarte bine că vechii ritualiști îl primise pe el numai cu ritualul al doilea, adică cu lepădarea de niconianism și cu ungerea cu sf. mir, și cu toate acestea a consimțit. Dar lepădîndu-se de niconianism, el s-a folosit de un sofism, corecturile lui Nicon au servit ca impuls pentru reformele bisericești ale lui Petru I și pe terenul celor din urmă a răzărît o nouă direcție în viața bisericească, din care s-a născut reînnoitorul. În consecință a se lepăda de niconianism, înseamnă a se lepăda de reînnoitori. S-a uns pe sine și cu mir, dar s-a străduit să caute că nu săvîrșește taina ungerii cu sf. mir, ci o simplă ungere ca semn al bucuriei duhovnicești pentru ceea ce se întâmplă. Climent, care avea în perspectivă, primirea hirotoniei întru arhieru de la episcopul Andrei, s-a grăbit să înclidă ochii la toate aceste mici inexactități. Episcopul Andrei a devenit arhieru al vechilor ritualiști, iar Climent

ment a căpătat hirotonia. Totuși pe vechii ritualiști asemenea qui pro quo nu i-a satisfăcut, ei n-au recunoscut nici pe Andrei ca al lor, nici pe Climent ca arhierii.

Dar la asemenea chibbușuri recurs în esență adeseori și vechii ritualiști înșiși. De pildă se străduiesc ca cel ce vine la ei din Bisericească să facă astfel ca să reușească, așazicînd, să treacă prin ograda bisericăscă - să treacă prin ritualul primirii la vechii ritualiști - mai înainte de ce judecata bisericăscă rostește asupra lui interdicția sau scoaterea din treaptă. Ei uită că în altar de judecata exterioră, omenească, este încă judecata lui Dumnezeu, de care nu se poate ascunde cineva nicăiri și prin nimic. "De se vor ascunde în taină, și de acolo minia mea îi va smulge" (Amos 7, 2). Dar și judecata exterioră bisericăscă poate ajunge pe transluș, oriunde ar fi fusit el, după canoane, clerical transluș rămîine cleric al eparhiei de mai înainte și supus jurisdicției arhiericului său anterior, ca și arhiericul transluș chiriarhului său. Unirea cu comunitatea schismatică nu înseamnă o ascundere de judecată, ci numai un temel în plus pentru scoaterea translușului din treaptă sau, în ultima instanță, interdicția și declararea ca nevalid a tot ce a săvîrșit el de la ieșirea din Bisericească.

Încă și mai suspect și la fel de fără nădejde pentru primirea a ceva autentice, este mijlocul de a se adresa cineva pentru preoție la vreo comunitate eterodoxă. De pildă, un arhimandrit, care nu e un om de rînd, a pierdut răbdarea de a aștepta o arhierie ortodoxă, și s-a hotărît să o obțină printr-o mișcare ocolită: s-a îndreptat spre reînnoitori, a primit acolo hirotonia și după scurtă vreme a venit la mine cu poazăntă și cu cererea de a-l primi în Bisericească. Sau mai bine: un tînăr ieromonah, foarte activ, care a fost răsplătit de arhierul său, între altele și pentru lupta cu reînnoitorii și strigorevscienii, deodată mi se arată ca episcop strigorevscian și-mi scrie-o cerere pentru primirea în Bisericească, făgăduind să aducă cu sine și toată eparhia sa. Judecata ce și-au făcut-o amîndoi e ușor de înțeles: "E drept, că a trece la schismă e un păcat, judecata bisericăscă îl pedepsește cu epitimie, dar eu mă voi pocăi de păcat, voi suporta epitimiă, dar totuși pînă la urmă voi rămîine cu arhieria". Desigur aceste două persoane nu pot fi primite în treapta lor, chiar dacă noi am primit hirotonia strigorevscienilor și (după 2 aprilie 1924) pe a reînnoitorilor. Cel mai mare posorămînt ce s-ar putea face față de cei doi postulanti ar fi să nu fie lipsiți de preoție, pentru șiretlicul lor sacrileg, lăsînd pe unul arhimandrit și pe celălalt ieromonah.

Așa sînt și drumurile preainvățășilor profesori șermani pe la monofiziți după hirotonie. Cel ce e hirotonit recurge, evident, la o amăgire: cetește o mărturisire monofizită, însă înțelește credința ierarhiei monofizite, dar în îndată va rupe orice raporturi de cult cu ierarhia monofizită, pentru că ierarhia îi este necesară lui și comunității lui. Iar dacă hirotonisitorii nu pot fi amăgiți cu privire la intențiile reale ale candidaților la hirotonie, ei participă la amăgirea comunității lor monofizite. Fără voie se introduce banala că viziunea săvîșilor spirituali ale monofizitismului în astfel de cazuri adăptă mijloace cu totul neduhovnicești. Iar dacă hirotonisitorii sînt mînați, fără nici o lăcomie, de o dorință sui generis a facerii de

bine: să aprovizioneze cu arhierie o comunitate rătăcitoare, care s-a rupt de luteranism sau calolicism, dar nu s-a alipit Bisericii. Biserica are dreptul să considere o astfel de hirotonie ca o acțiune întreprinsă spre paguba misiunii ortodoxe și să-i aplice unci astfel de hirotonii extrateritoriale toate rigorile canoanelor (apost. 14, ec. 1, 16, Sard. 15 s. c.).

Ce privește pe mai sus pomenitul episcop Cuzic și pe creatura lui Spiridon, nici unul nici altul nu pot fi recunoscuți ca arhierii chiar dacă n-ar fi căsătorii. Cuzic a primit hirotonia de la anglicanii, a căror preoție nu e recunoscută de Biserica noastră rusă. Iar recunoașterea acestei hirotonii de către Kasarghian, armeanul unit, care s-a rupt de Roma, ea nu e obligatorie pentru nimeni. Trebuie însă să ne mire faptul că Spiridon om cu preșărire teologică, s-a lăsat hirotonit de un episcop vașabond, fără să știe măcar ce hirotonie are, iar după aceea s-a declarat pe sine episcop ortodox.

În felul acesta nu au dreptate nici accia care contestă orice importantă succesiunii apostolice în eterodoxie, cum fac zeloșii fără măsură ai dogmei ortodoxe, dar mai mult greșesc accia care își reproșează succesiunea ca pe o valoare în sine, care se poate minui și fără Biserica ortodoxă ecumenică. Marele avantaj al comunităților eterodoxe care nu păstrat succesiunea apostolică stă în aceea că Biserica le socotește încă «bisericești» (възъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъзъz

MITROPOLIT SERGHIE

(traducere din rusește de
Pr. D. STĂNILOAE)